Pudasjärven kaupunki LAUSUNTO

kirjaamo@pudasjarvi.fi 28.8.2026 Dnro 378/2026

Lausuntopyyntö 15.6.2026
SYÖTTEEN OSAYLEISKAAVA

Pudasjärven kaupunki pyytää lausuntoa Syötteen osayleiskaavan ehdotuksesta.

Pudasjärvellä, Syötteen alueelle laaditaan uusi oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Alue sijoittuu kaupungin koillisosaan. Etäisyyttä kaupungin keskustaan on noin 35 kilometriä. Suunnittelualueen laajuus on noin 86 neliökilometriä. Laadittavan kaavan tavoitevuosi on 2035. Uudistettu Syötteen osayleiskaava korvaa alueella voimassa olevat aiemmin laaditut yleiskaavat. Yleiskaava ohjaa alueen asemakaavoitusta ja muuta yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

Alue kattaa Iso-Syötteen ja Pikku-Syötteen matkailukeskukset lähialueineen. Osa Syötteen kansallispuiston eteläisestä alueesta sijoittuu suunnittelualueelle. Suunnittelualueen eteläosaan sijoittuvat Naamangan, Salmiperän ja Pytkynharjun alueet. Suunnittelualueella on runsaasti virkistystoimintoja ja erilaisia reitistöjä. Alueella on paljon matkailurakentamiseen ja loma-asuntorakentamiseen painottuvia alueita. Rakennettuja alueita on etenkin Iso-Syötteen ja Pikku-Syötteen läheisyydessä. Vakituinen asuminen painottuu etenkin Syötekylän alueelle. Uuden kaavan tavoitteena on kaavaselostuksen mukaan saada mm. uusia alueita rakentamisen piiriin sekä kehittää alueiden toimintoja, matkailua ja reitistöjä.

Kaavan suunnittelualue sijoittuu pääosin Pintamon paliskuntaan. Kaava-alueen luoteisosaa sijoittuu Puhdasjärven Livon paliskunnan alueelle. Alueella voi laiduntaa myös Taivalkosken paliskunnan poroja. Paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen laidunkiertonsa mukaisesti. Poronhoito on merkittävä elinkeino Pudasjärvellä. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säätää poronhoidolle sen perusedellytyksen, vapaan laidunnusoikeuden (PHL 3 §): ”*Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.*” Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta. Poronhoitolaissa määritellään rajoituksia porojen laiduntamiselle. PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueille. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä yritystoiminnan alueita eivätkä ne ole myöskään lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämistapauksissa. Poronhoitolain 53 § velvoittaa viranomaisen neuvottelemaan asianosaisen paliskunnan kanssa valtion maita koskevien hankkeiden yhteydessä, mikäli ne vaikuttavat olennaisesti poronhoidon harjoittamiseen. Yleiskaavaan liittyen on järjestetty poronhoitolain mukainen neuvottelu 27.2.2025.

Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys kuuluu: *"Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen*

alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokinta-paikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa." Kaavan suunnittelualue sijoittuu osittain valtion maille. Maakuntakaavan määräys ei rajaa neuvotteluvelvollisuutta valtion viranomaiselle, vaan laajentaa sen muillekin alueiden käyttöä suunnitteleville, kuten kunnalle kaavoittavana viranomaisena.

Alueidenkäyttölain 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on osa alueen elinkeinoelämää ja etenkin sivukylillä tärkeä toimeentulon lähde ja asuttuna pitäjä. Poronhoitajat ovat alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa kaavoituksella aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Suunnittelualue on tärkeää poronhoidon laidun- ja toiminta-aluetta ja poronhoidon turvaaminen hankkeen kaavoituksessa on välttämätöntä.

Vaikutukset poronhoidolle

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä.

Yleisesti matkailurakentamisen kaavoituksen tavoitteena tulee olla rakentamisen tiivistäminen olemassa olevilla rakennetuilla alueilla. Uusia luonnontilaisia alueita ei tulisi ottaa rakentamisen piiriin ja muussakin käytön suunnittelussa tulee turvata myös rauhallisten alueiden säilyminen.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon muodostuvat matkailun ja rakentamisen aiheuttamista suorista laidunten menetyksistä ja muutoksista. Lisäksi aiheutuu rakentamista laajemmalle alueella ulottuvaa häiriön lisääntymistä esimerkiksi reitistöjen ja muiden matkailutoimintojen alueilla. Häiriötä voi aiheutua sekä porojen laiduntamiselle että poronhoidon toiminnalle. Alueella laiduntaa Pintamon, Pudasjärven Livon ja Taivalkosken paliskuntien poroja ja niitä myös käsitellään paliskuntien yhteistyönä. Kaavan suunnittelualueella on kevätlaidunalueita, missä poroja myös vasoo. Kaava-alue on pääosin kesälaidunaluetta ja osittain syyslaidunaluetta ja rykimäaluetta. Alueella laiduntaa jonkin verran poroja myös talvella. Etenkin lisääntymisaikoina alueen rauhallisuuden sälyttäminen lisääntymisalueilla on tärkeää. Porot laiduntavat pääasiassa rakennettujen alueiden ulkopuolella, mutta jonkin verran hirvasporoja on keskikesällä räkkäaikana hakeutunut alueen sora- tai asfalttipinnoille räkkäsuojaan. Niitä varten paliskunta on pystyttänyt räkkäsuojia ja aitauksia, joista poroja on otettu kiinni ja viety autokyydeillä muualle. Kaava-alueella tehdään poronhoitotoimintaa kahdella pyyntiaidalla. Aidat sijaitsevat valtion mailla Ahvenvaarassa ja Romekankaalla. Aidoissa erotellaan poroja syksyisin ja niiden alueella lisäruokitaan poroja talvella. Aitojen ympäristöissä on tärkeää säilyttää rauhallisuus, jotta poroja voitaisiin edelleen käsitellä niissä. Kesämerkintä tapahtuu siellä missä porot kulloinkin ovat tokassa alueelle väliaikaisesti pystytettävillä siirtoaidoilla.

Tarkemmat huomiot

Yleiskaavaan liittyen on järjestetty poronhoitolain mukainen neuvottelu 27.2.2025. Kaavaselostuksen poronhoidon osuutta on täydennetty nykytilan kuvauksen ja poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arvioinnin osalta.

Kaavaehdotuksessa on maakuntakaavan määräystä mukaileva yleinen kaavamääräys: ”*Tarkemmassa suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoalueelle rakennettaessa on huomioitava poronhoitolain 3 §:n takaama porojen vapaa laidunnusoikeus.*”

Määräys on tarpeellinen ja hyvä. Se ei kuitenkaan ole yksin riittävä. Alueelle rakentaville tulee myös tonttien luovutuskirjoissa informoida alueen poronhoitoalueelle sijoittumisesta, ja siitä ettei paliskunnalla ole vahinkojen estämisvelvollisuutta esim. aitaamalla loma-asuntojen ja liiketoiminnan kyseessä ollessa. Valtion maiden osalta tästä onkin sovittu Paliskuntain ja Metsähallituksen välisessä sopimuksessa. Vastineessa kerrotaan, että kaavamääräyksiin ei ole tarkoituksenmukaista lisätä esitettyä kirjausta vahinkojen estämisvelvollisuuden rajoituksista, mutta kaupunki voi tiedottaa asiasta tontinluovutuksen yhteydessä sekä yleisessä viestinnässään.

Kaava-alueelle sijoittuu Pintamon paliskunnan pyyntiaitapaikkoja, joissa poroja erotellaan syksyllä, ja talvisin myös lisäruokitaan. Nyt nähtävillä olevassa kaavaehdotuksessa alueelle sijoittuvat pyyntiaidat Romekankaalla ja Ahvenvaarassa on osoitettu poronhoidon kannalta erityisen tärkeinä osa-alueina, joihin liittyy määräys: *Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden säilyminen ja ympäristön rauhallisuus.* Myös M-, MU- ja V-merkintöihin on lisätty määräykseen: “*Poronhoidon rakennelmien sijoittaminen alueelle on sallittua, ellei yksityisen maanomistajan kanssa ole muuta sovittu*.” Merkinnät ja määräys on tarpeellisia lisäyksiä.

Kaavassa osoitetaan toimintaa, joka aiheuttaa laidunmenetyksiä ja häiriötä laajemmalla kuin rakennetuille alueille. Poronhoito tulee ottaa huomioon ja maakuntakaavan ohjauksen mukaisesti myös turvata matkailurakentamisen, matkailutoiminnan, reittien ja tapahtumien tarkemmassa suunnittelussa.

Alueen paliskuntien kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
Toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi